

OILA KUTUBXONASI

**Obidjonova Nodirajon Okiljon qizi
Qo'qon Universiteti Maktabgacha ta'lim
yo'nalishi 2-bosqich talabasi**

Annotatsiya: Ushbu tezisda oila kutubxonasi bola intellekti va ma'naviyatining asosi ekanligi, maktabgacha ta'lim tashkilotida bolalar uchun qanday kutubxonalar tashkil etish kerakligi, necha yoshdan qanday kitoblar o'qib berish kerakligi haqida umumiy xulosalar ko'rsatib o'tilgan.

Kalit so'zlar: Maktabgacha ta'lim tashkiloti, kitobxonlik, oila kutubxonasi, kitobxonlik madaniyati, ma'naviy barkamollik.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida 3-6 yoshdagi bolalarning sifatli maktabgacha ta'lim va tarbiya olish imkoniyatlarini kuchaytirish, shuningdek, ota-onalar, aholi va jamoatchilikning bolalarga erta ta'lim berish va oilada erta kitob o'qishni tashkil etishning ahamiyati to'g'risida xabardor qilish maqsadida tizimdagi barcha maktabgacha ta'lim tashkilotlari qoshida kichik kutubxonalar tashkil etilmoqda.

Kichik kutubxonalar o'zbek xalq ertaklari, rivoyatlar, hikoyalar va bolalar uchun she'riy to'plamlar bilan ta'minlanadi va kitoblarni topish qulay bo'lishi uchun har bir bo'lim badiiy belgi: daraxt, ertak qahramonlar kabilar bilan nomlanadi. Kichik kutubxonalar tashkilot ichki imkoniyati hamda homiylarni jalb qilgan holda tashkil etiladi va bolajonlar uchun xizmat qiladi.

Bolalarda mutolaa ko'nikmalarini shakllantirish maqsadida tarbiyachi-pedagoglar tomonidan kitoblarni ifodali o'qish, o'qilgan kitoblar haqida suhbat, rasmlarni tomosha qilish, notanish so'zlarni tushuntirish, adabiyot kechalari va biror mavzuga bag'ishlangan kitoblar ko'rgazmasi tashkil etish kabi turli usullar qo'llaniladi. Bu kabi usullar bola shaxsi, uning ijodiy qobiliyatlarini rivojlanishi, bilish faolligining asosi sifatida umuminsoniy qadriyatlar bilan tanishishi, ijodiy tasavvurini shakllanishi, qiziquvchanligini rivojlantirishga yordam beradi.

Zamonaviy maktabgacha ta'lim tashkilotida bolalarni badiiy adabiyot bilan tanishtirishdagi asosiy vazifalar quyidagilardan iborat:

1. Kichik guruxlardan boshlab bolalarni badiiy adabiyotga qiziqish uyg'otish.
2. Bolalarda ertak, hikoya, rivoyat, she'r va badiiy asar namunalari berib tinglash, tushunish, voqealar rivojini diqqat bilan kuzatish, ishtiyoqni tarbiyalash, asar qahramonlari harakatiga baho berishni shakllantirish.
3. Asar mazmuni yuzasidan savollarga javob berish, asar qahramonlari harakatlari, ruhiy kechinmalarini ma'naviy ta'riflash, to'g'ri baho berishga o'rgatish.
4. Asar g'oyasi tasviriy vositalarini yoshiga mos xolda tushunish, o'z qarashlari, mulohazasini bildirishga o'rgatish.
5. Badiiy asarni hikoya qilish va uning mazmunini so'zlab berish, she'rni ifodali yoddan aytish orqali nutq ohangi.

Buyuk ota-bobolarimiz bola tarbiyasida kitobni o'rni katta ekanini uni tafakkurning to'lmas qanoti sifatida inson ma'naviy olamini boyitishi, yuksak ijodiy va yaratuvchanlik vositasi sifatida nihoyatda qadrlash hamda undan samarali foydalanish zarurligini ta'kidlab o'tganlar. Mutaxassislar bola hayotining ilk yosh davrini "mo'jizalar davri" deb nomlaganlar. Bu davrda bola kitob o'qishga tayyorlanadi. Bunda avval nutq malakalarini eshitish va so'zlashni mukammal o'rganib olishlari lozim. Oilada tarbiyani barcha mezonlari shakllantirilganidek kitobxonlik madaniyati ham shu maskandan boshlansa yaxshi samara beradi. Oilada ota-ona kitobga mehr qo'ygan bo'lsa bunday oilada tarbiyalanayotgan farzand ham kitobga oshno bo'ladi bunday farzandlarning dunyoqarashi fikrlash doirasi keng bo'ladi,

xushmuomala mehribon iloji boricha yaxshilik qilishga urinadigan, har bir aytayotgan so'zi, qilayotgan ishini o'ylab bajaradigan, bir so'z bilan aytganda o'zida barkamol shaxs xislatlarini namoyon qilishga harakat qiladigan ziyoli farzand bo'lib voyaga yetadilar. Oilada bolalarni chalg'itmaydigan tashqi shovqin surondan holi bo'lgan mo'jazgina uycha yoki burchak qilib berish ularning kitobga bo'lgan qiziqishlarini yanada oshirishga yordam beradi. Shunday mo'jazgina uychalar bolalar uchun xizmat qiladi. Ota-onalar farzandida doimiy ravishda kitob o'qish ko'nikmasini shakllantirishni istashsa haftasiga hech bo'lmaganda bir marta kutubxonaga olib borishi lozim. Chunki bola kutubxonada turli xil kitoblarni ko'radi va uning kitobga bo'lgan qiziqishi tobora oshadi. Agar ota-onalar bolalarini kitob o'qishga g'ayratini oshirmoqchi bo'lishsa, tez-tez ertaklar, hikoyalar aytib berishlari lozim umuman kitoblar va ularning mazmun mohiyati haqida suhbatlashib turishlari kerak. Hayotda sodir bo'lgan haqiqiy voqealarni bolalar o'qigan ertak va hikoyalar bilan bog'lashga harakat qilish lozim. Bu esa bolalarni nafaqat o'qishga chorlaydi balki, mushohada qilishga o'rgatadi, tahlil qilish qobiliyatlarini shakllantiradi. Bolalar ota-onasidan namuna oladilar. Agar ota-onalar muntazam kitob mutolaa qilsalar, boshqa oila a'zolar bilan turli kitoblar to'g'risida tez-tez suhbatlashsa, kitobdan zavqlanganligini ko'rsatsa bu o'z navbatida bolalar ongiga va psixologiyasiga ta'sir qiladi natijada kitob o'qish asta-sekin bolalarning ham sevimli mashg'ulotiga aylanib boradi. Tarbiyachining tarbiyaviy roli birinchi navbatda kitobga qiziqqan bola bilan suhbat bog'liq. Tarbiyachi bolalar bilan suhbatlashib kitob bilan ishlash qonun qoidalarini ham aytib o'tishi lozim. Maktabgacha yoshdagi bolalar kitob tanlashda kutubxonachiga yoki tarbiyachiga muhtoj bo'ladilar. Shuning uchun ham kutubxonani yoki tarbiyachi kitob tavsiyasining eng yaxshi usuli suhbatdan foydalaniladi.

Xulosa qilib aytganda maktabgacha yoshdagi bolalarni kitobxonlikka mehr uyg'otishning holatini o'rganish dolzarb masala hisoblanadi. Barcha ezgu ishlarning bunyodkor g'oyalarning asosi kitob hisoblanadi. Bizga ilm nurlarini sochadigan ham kitob bo'ladi. Shuning uchun ham biz bugungi kunda kitoblarga bo'lgan qiziqishni oiladan boshlasak va bu uchun ularni yoshiga mos kutubxonalarni shakllantirsak nur ustiga a'lo nur bo'ladi. Bolada o'qish malakalarni shakllantirish negizida og'zaki nutq rivojlanish va kitobga muhabbatni oshirish lozim. Biz buyuk ishlarga qodir yoshlarimizni hayot yo'llarida hamroh va maslahatgo'y bir umrlik sodiq do'st kitobga tayanishni oiladan boshlasak kelajagi buyuk yurtimiz uchun munosib bunyodkor yoshlarni tarbiyalab voyaga yetkazishda o'z hissamizni qo'shgan bo'lardik. Kitobxonlik esa uning xulosalarga tayanib bolalarning kitob o'qishicha ularning yosh xususiyatlarini qanday kitoblarni o'qib o'rganishda ta'sir etadi. Shunday qilib maktabgacha yoshdagi bolalarda kitobga bo'lgan qiziqishini uyg'otishda psixologiyaning o'rni beqiyosdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. E G'oziyev. Ontogenez psixologiyasi/darslik /.Tosbkent:"NIF MSH", 2020,
2. Maktabgacha ta'limning davlat standard. O'zPFITI. T., 1995.
3. Hasanboyeva O.U. va boshqalar. Maktabgacha ta'lim pedagogikasi. T.: Ilm ziyo,2006
M.G.Davletshin., Sh.Do'stmuxamedova, M.Mavlonov, S.To'ychiyev. —Yosh davrlari va pedagogi psixologiya||. O'quv qo'llanma. T., 2004-y. 8.2. b.t.
4. N.M.Kayumova "Maktabgacha pedagogika". "TDPU" nashriyoti, T.: 2013-y.
5. J.G'.Yo'ldashev —Interfaol ta'lim sifat kafolati|| O'MOI T-2007
6. R.A. Mavlonova va boshqalar —Pedagogik texnologiya|| Fan 2008-y.
7. Yusupova P. Maktabgacha tarbiya pedagogikasi. T.: O'qituvchi,1993.
8. Z.Nishonova, G.Alimova. —Bolalar psixologiyasi va uni o'qitish metodikasi||.
9. O'quv Qo'llanma. O'zbekiston yozuvchilar uyushmasi Adabiyot jamg'armasi.T., 2006-y.
10 b.t.
10. <https://kun.uz/uz/86874565?q=%2F86874565>